

Bene Zoltán

SZÉGYEN

Azért utálok buszon utazni nyáron, mert penetráns bűz van, jelentette ki Zsolt fennhangon, a helyközi járat népes utazóközöntségében azonban egyetlen lélek (kiváltképp test) nem akadt, aki magára vette volna az epés megjegyzést, holott a többségnek lett volna rá oka bőven. Legalább nem agyalnak meg, gondolta Zsolt, de valahogy nem érezte magát boldogabbnak ettől. Lezöttyent az egyik ülésre, előhalászta a könyvét a táskájából, olvasni kezdett. Hosszú évek óta alig találkozott sorstárssal. Ha olvastak is a népek utazás közben, újságba, magazinba, okostelefonba merültek, a könyvek eltűntek a buszokról, vonatokról, állapította meg magában Zsolt, akár két és fél évtizede a vörös csillag az állami címerről. Nem hitte ugyan, hogy a kettő közt összefüggés lenne, csak tetszett neki a (valljuk be, nem túl elmés) hasonlat. Beletemetkezett a regénybe (Orhan Pamuk: *Furcsaságok a fejemben*), még a bűdösről is megfeledkezett. A joghurt- és bozaárus története Isztambul utcáira vezette, ahol maga is járt évekkorábban. Később azon tűnődött, ez előnyt, avagy hátrányt jelent a könyv élvezetében, de hiába töprengett, nem jutott semmire. Kétségkívül többet tud Isztambulról Pamuk könyveiből (csaknem valamennyit olvasta, némelyiket többször is), mint saját tapasztalatai révén. De hogy a saját tapasztalat hozzátesz vagy elvesz a privát, kizárólagos használatú Pamuk-olvasataihoz, arra nézvést bizonytalan volt. Már percekkel korábban leszállt a hőségtől ragacsos járműről, mikor ezek a gondolatok foglalkoztatták, egy alig ismert kisváros utcaköveit koptatta épp, egy sosem látott vendéglátóipari egység felé baktatott, ahol egy réges-régi ismerőssel, név szerint Zsófiával tervezett találkozni.

A vártnál könnyebben megtalálta az úticélját, helyet foglalt a teraszon, rendelt egy kávé és egy pohár hideg szódát.

- Én csak kettőtől félek: Istentől, és azoktól, akik őt nem félik, mondogatta állítólag Bakócz Tamás érsek, akiből kevés híján pápa lett. És ezek nem félik az Istent - mutatott az utca túloldalára a szomszéd asztalnál ülő két tisztes férfiú egyike.

- Azt meg Salman Rushdie írta, hogy ha elég hosszú ideig alázunk meg embereket, kitör belőlük valami vadság - jegyezte meg a másik.

- Szerintem valami ilyesmi történik odaát.

- Salman Rushdie sem féli az Istent - szögezte le az egyik, s ezzel nem lehetett vitatkozni.

- És akár szimpla rablás is lehet - tette még hozzá.

Az utca túloldalán három fiatal fiú csépelte egy negyediket. Zsolt meg a szomszéd asztal kétfőnyi társasága érdeklődve figyelte az eseményeket. A rendőrséget állítólag már hívták.

- Talán kiérnek, mielőtt nagyobb baj lesz - jegyezte meg a pincér, újabb korsó gyöngyöző söröket koppantva Zsolt szomszédai elé.

A három fickó javában rugdalta a földön heverő áldozatot, mikor belehasított a nyári délutánba a sziréna hangja. A tettesek elszeleltek, a pincér és a sörissza kettő hosszasan ecsetelte a külsejüket a járőröknek. A megvert fiatalember, miután fölveték az adatait, elsántikált, nem kért orvosi ellátást. Följelentést sem tett.

- Maguk tesznek hivatalból, nem? - érdeklődött Bakócz Tamás tisztelője.

A rendőr komoran bólintott.

- Megnézhetne volna azt a gyereket, nem esett-e valami baja. Ha már egyszer orvos - jegyezte meg élesen.

- Állatorvos - helyesbített amaz. - Állatorvos vagyok.

- Írhatok az esetről? - kérdezte a társa. Vadul kotorászott a zsebeiben. Amint megtalálta, amit keresett, a közeg orra alá dörgölte. Egy sajtóigazolványt tartott a kezében.

- És ugyan mit írna? - vont a föl a szemöldökét a rendőr. - Semmit se tud az egészsről.

- Tudhatnék? - kapott az alkalmon az újdondász.

- Éppen tudhatna, ha átmegy a túloldalra és megkísérli szétválasztani őket - dörögte a pincér a háttérben. A rend őre eleresztette a füle mellett úgy a kérdést, mint a megjegyzést.

- No, viszontlátásra - köszönt el mogorva arccal.

- Minden jót! - vigyorgott a lódoktor meg a hírlapíró.

Zsoltnak valamiért eszébe jutott egy ősrégi dal, a Rolls Frakció száma, s legott dúdolni kezdte magában: állva pisilek és ülve kakálok, mégis úgy érzem, hogy tisztesség dolgában elég szarul állok. Perverz elégtétellel töltötte el a dúdolás.

Az állatorvos és a zsrnaliszta kisvártatva szedelőzködni kezdtek. Fölhörpintették maradék sőreiket, véget vetettek a dialógusnak és elköszöntek. Úgy általában, mindenkitől. Azaz senkitől. Zsolt nem is vette magára. Megitta a szódáját, rendelt egy újabbat. A terasz bejáratánál akkor jelent meg Zsófia, amikor a pincér kihozta a szikvizet. Az arca nem sokat változott, konstátálta Zsolt, a dereka ellenben megvastagodott. No, nem kövér, azt senki nem állíthatja, inkább afféle kellemes kis töltött galamb. Egészen tűzbe jött tőle. Lelkesen intett a nőnek, az mosolyogva lépett hozzá, jobbról és balról megpusztilták egymás arcát.

- Nyomban fölismertelek - közölte Zsófia.

- Pedig, szemben veled, sokat változtam - göcögött Zsolt udvariaskodva. Próbálta földézni magában Zsófia testének rejtettebb tájait, de csak általánosságban tudta maga elé képzelni a női test hajlatait és domborulatait. Gyorsan feledésbe merülnek az egyedi jellegzetességek, vonta le a tanulságot. Ami maradandó, az az általános.

- Mit kérsz? - kérdezte.

Zsófia kávéért és üdítőt, Zsolt ennek megfelelően rendelt. Magának is. Hosszas beszélgetésre készültek mind a ketten, mégsem vágott bele egyikük sem.

- Hogy telnek a napjaid? - érdeklődött Zsófia, érdeklődő tekintete a férfi arcán kalandozott.

Zsolt lebiggyesztette volna az ajkát, ha nem kap időben észbe. Nem számított ilyen sablonos nyitányra. Igaz, ő sem tudott kiböki semmi érdekeset.

- Lassan - nyögte végül. Eszébe jutott a tegnap reggel. Miközben megkötötte a nyakkendőjét, azon tűnődött, az élete olyan lassú, akár a tölgyfa növekedése. Kései gyerek volt, ismeretlen apától származott és három éves koráig éppen háromszor halt meg kevés híján. Megigazította a csomót, végigsimította a gallérján. Feketén fehérén. Fehéren feketén. Fehér ing, fekete nyakkendő, fekete öltöny. Arra gondolt, a mama elégedett lenne, mert szerette, ha egy férfi rendesen öltözködik. Az öltöny-nyakkendőt vélte rendes öltözéknek.

- Kínzóan lassan - sóhajtott sötéten. Tegnap reggel, nyakkendőcsomózás közben azon is elmerengett, milyen cefetül kínlódott a laktanyában, katona korában. Egyszer egy barátja születésnapjára bulijára sikerült eltávozást szereznie, civilbe öltözni viszont már nem jutott ideje. Az

ünneplés (szokás szerint) italozást jelentett; embertelenül berúgtak, Zsolt kiment háyni, aztán elkeveredett, egy másik kocsmába tért vissza. Tél volt és hideg, mégsem vette észre, hogy hiányzik a zubbonya. A másik kocsmában egy, a baráti köréhez megszólalásig hasonló társasággal ivott tovább, s csak hajnalban döbrent rá, hogy csúnyán eltévedt, elveszítette a cimboráit és kabát nélkül ögyeleg az álmos és fagyos éjszakában. Nagy nehézségek árán visszatalált abba az ivóba, ahol kezdetét vette az este, ám a kincstári ruhadarabnak – a barátaival együtt – nyoma veszett. Kereste az ünnepeltet a lakásán. A lépcsőházba szerencsésen bejutott, a komáját azonban nem lelte otthon. Leheveredett a lépcső alatti lyukba, aludt egyet, bár majd megvette az Isten hidege. Reggel a házmester ajtaja elé vizelt, utána újra kopogott a megfelelő ajtón, megint eredménytelenül. A kétségbeesés határára sodródott, mégsem merészelt hazamenni. Nem akarta megsérteni az anyját. Márpedig ha kiderül, hogy az első útja nem hozzá vezetett, nagyon megbántódik. Elkeseredésében ivott egész nap, oldotta a fölhalmozott feszültséget. Délután ismét próbálkozott a barátjánál, megint hiába. Ráfeküdt a kaputelefon összes gombjára, valaki végül megunta, beengedte. Éppen bevackolódni készült a lépcső alatti lyukba, amikor rátámadt egy öregasszony, rikácsolva szidalmazta, amiért reggel összepiszkolta a lépcsőházat. Elmenekült a sivalkodás elől, keresett egy közeli – fűtött – alagsort, ahová be tudott jutni. Harmadnap végre otthon találta a cimboráját; részegen fölszedett egy nőt, annál múlatta addig az idejét, jobbára magán kívül, a kincstári kabátot mégis gondosan megőrizte tulajdonosának. Zsolt haladéktalanul telefonált a laktanyába, közölte, hogy akadályoztatva van ugyan, de nem szökésben, s hogy másnap reggelre ott lesz. Ezek után három hónapig nem jöhetett ki. Olyan hosszú ideig azelőtt sosem kellett nélkülözniük egymást a mamával. Ez mindkettőjüket megviselte. Zsolt keserű szívvel állapította meg, hogy az az intervallum, ami nemrégiben kezdődött, összehasonlíthatatlanul hosszabb szünet lesz. Addig tart majd, ameddig él – vagy talán még annál is tovább. Lehunyta a szemét, s mintegy külső szemlélőként figyelte, ahogy még egyszer végigméri magát a tükörben, sarkon fordul, kemény léptekkel elindul.

- Lassan, cudar lassan telik. Múlni alig múlik – dűnnyögte. Napokig azon tipródott, miért nem sírt a temetésen. Rajta kívül mindösszesen ketten jöttek el: a mama szomszédasszonya és egy rozszant öregúr, aki

a szertartás alatt előbb elszenderedett, utóbb lebecskázott a székről. A pap szünetet tartott a beszédben, Zsolt fölállt, a vénember hóna alá nyúlt, visszazöttyentette a helyére. Az öreg horkantott egyet, aludt tovább. Később nagy nehezen kivánszorgott a sírhoz, göröngyöt vetni a koporsóra – csaknem beleszédült a gödörbe, az egyik sírásó kapta el. Kínos jelenet volt. Aki másnak vermet ás, az a sírásó, motyogta az orra alá Zsolt, hogy elterelje a gondolatait a kellemetlen közjátékról. Továbbra sem sírt. Pedig máris hiányzott az anyja. A temetés után moziba ment, egy japán filmet vetítettek, amelyben fiatal lányokat kötözték meg és kínoztak halálra, egy férfinak levágták a nemi szervét, többen a kisujjukat metélték le és egy szumó birkózó szeretkezett egy amerikai drogdílerrel. Hátulról. Mindketten férfiak voltak. Zsolt a mozi előtt lehányta a nadrágszárát. Még megivott egy sört azon a helyen, amit évek óta került, aztán hazasomfordált lefeküdni. Elvégre másnap dolgozni kell. Tizenhét éve dolgozott a hivatalban. Tizenhét éve ugyanazt a munkát végezte, ugyanaz a napi rutin irányította az életét. Reggel fölkel, megmosta az arcát és a fogát – egyik nap kávézás előtt, másik nap utána –, megborotválkozott, arcszesszel bedörzsölte az ábrázatát, fölöltözött, diszkrétén dezodort fújt magára, a konyhában megkent egy zsömlét vajjal (a vajat szerette, a margarintól idegenkedett, ahogyan a mama), beletett két szelet parizert, megette. Bevillamosozott az irodába. Nyolctól délig ült a számítógép előtt, lógott a telefonon, élcelődött a titkárnőkkel. Délben ebédelt az irodaház büféjében, délután fél ötig ismét a számítógép előtt ült, a telefont szorongatta, viccelődött. Ötkor fölhajtott két-három sört egy bárnak nevezett becsületsüllyesztőben. Hatra hazaért, vacsorázott. A mama főztjét. Minden második este átment a mamához, beszélgetni és elhozni műanyag ételesben a házias kosztot. Közel laktak egymáshoz, alig három háztömbnyire. Az anyja beszélt, ő hallgatta. Minden első este későig olvasott, néha az interneten barangolt. Társkereső rovatokat böngészett, ellenben soha nem írt senkinek. Szórakoztatta, ahogy a magányosok bemutatkoznak a virtuális mindenségben rejtőzködő potenciális társaknak. Rózsaszínűben látta a világot miattuk. Tíz-tizenegy óra tájban teleengedte a kádat, hogy kiáztassa tagjaiból a felhalmozódott salakanyagokat. Miután lemosakodott, belevizelt a fürdővízbe. Többször bele is szellentett. Élvezte a gejzirként föltörő buborékokat és a nyomukban támadó kénes bűzt. Megszáritkozott, pizsamába bújt

és tévézett még egy kicsit, vagy DVD-filmet nézett a házimozirendszerén. A filmet minden esetben hazafelé jövet kölcsönözte az útba eső tékából. Nagyritkán a pornócsatornára kapcsolt. Ilyenkor vagy leizzadt, vagy kevés híján sírógörcsöt kapott. Előbbi esetben reggel kínzó merevedése támadt, utóbbi esetben undok, makacs hányingere. Mostantól sosem lesznek második napok. Mostantól nem beszél hozzá a mama. Neki kell beszélnie a sírjához vagy a szelleméhez, ha kommunikálni akar. Jobb híján. A filmekben legalábbis így szokták. Ha jobban belegondol, arra jut mégis, hogy nem fog beszélni sem ehhez, sem ahhoz. Amennyiben megtenné, szégyenkezne önmaga előtt. Amúgy is érthetetlen módon szégyent érzett az anyja halála miatt. Vagy inkább a vigasztalanság miatt, amit ez a halál támasztott a lelkében. Esetleg az elveszettség érzése miatt, nem is tudja hirtelen...

- Leginkább azért telik lassan, mert meghalt az anyám - rukkolt elő a lényeggel.

- Jaj, nagyon sajnálom - rendezte át a vonásait Zsófia várakozóról részvétellel telire. - Kedves asszony volt, jól emlékszem rá.

Zsoltnak úgy rémlett, az anyja ki nem állhatta Zsófiát. Erről ezúttal bölcsen hallgatott. Húsz éve is van már, hogy néhány hónapig együtt jártak, Zsolt meg Zsófia. Kár bolygatni a régi történeteket, üdvösebb újat kezdeni. Amikor fölismerte a társkeresőn, azonnal körvonalázódott benne egy terv. A fenébe a múlttal, cikkant át az agyán, a jelen és a jövő számát csupán!

- A jelen és a jövő számát - mondta ki fennhangon.

- Talán igazad van - hagyta rá a nő.

- Az én szüleim is elmentek - tette hozzá. -A hétvégi házukban, hajnalban, míg anyám aludt, apám kinyitotta a gázt és pár perc múlva meggyújtotta az öngyújtóját.

- Most komolyan beszélsz?

- Ilyesmivel nem viccelnék...

- Igaz, ne haragudj... Biztosan nem baleset volt?

- Három nappal később levelet hozott a postás, az eset napján adták föl. Apám leírta, mi történt. Hónapokon keresztül tervezte, őrlődött, tépelődött, végül ide jutott.

- És miért döntött úgy, hogy megteszi?

- Azt nem taglalta - hajtotta le a fejét Zsófia. - Senki sem tudja, mi volt az ok. Boldognak tündek.

Sokan tűnnek boldognak első ránézésre, gondolta Zsolt. Néha őt is annak nézik a hivatalban. Biztosan azért, mert gyakorta viccel.

- Kutya nehéz lehet neked.

Zsófia tett egy bizonytalan mozdulatot. Mintha Zsolt asztalon nyugvó keze felé indult volna a keze, ám útközben valami láthatatlan akadályba ütközött, így végül a kávéscsésze fülén állapotodott meg.

- Elfogadtam már - sóhajtott. - És azt hiszem, igazad van, a jelen és a jövő számít csupán. Negyven múltunk, még akár ugyanannyi lehet előttünk, amennyi mögöttünk van.

- Akár - vonta meg a vállát Zsolt. Nem tudta volna megmagyarázni, miért, de a tűz, ami Zsófia érkezésekor gyulladt benne, mostanra lelohadt. A nő meg mintha földagadt volna. Zsolt úgy látta, tévedett. Ez az asszony nem töltött galamb. Több annál. Ennek nem örvendezett. Csalódottnak érezte magát. És restelkedett.

- Egy séta? - kérdezte. Zsófia bólintott, Zsolt fizetett.

A folyópart felé indultak. A kisvárost pontosan középen szelte ketté a folyó, inkább folyócska, a fölötte átívelő hídon húsz lépéssel átjutottak. A vízparti sétányon sétálgattak, meséltek egymásnak magukról, holott voltaképpen alig akadt mesélnivalójuk. Zsolt, mint oly sokszor már, megdöbbsent, mennyire nem történt vele semmi az elmúlt két évtizedben, és Zsófia sem maradt el mögötte, ami az érdektelenséget és az unalmas mindennapokat illeti. Volt egy rövid házassága; a férjéről egy éven belül kiderült, hogy meddő, s mivel Zsófia gyermekre vágyott, az örökbefogadástól azonban ózdkodott, elvált tőle. A sors fintora, hogy pár esztendő múlva az elvált férje apa lett. Az orvosok tévedtek.

- Akkor *borzasztóan* mélyre kerültem - emlékezett. - A válás után nagyon sok férfival próbálkoztam, de egyikben sem láttam a gyermekem apját. Végül úgy döntöttem, mesterséges megtermékenyítés révén lesz kisbabám. Csakhogy az előkészítő vizsgálatok során megállapították, hogy terméketlen vagyok.

Zsolt sajnálkozását fejezte ki. Valójában nem Zsófia gyermektelenségét fájlalta, sokkal inkább a sok férfi zavarta, akivel a nő próbálkozott. Nem is tudott figyelni a folytatásra, annyira e körül a tény körül forogtak a gondolatai. Döbbsenten vette tudomásul, hogy egy hangyányit újra vonzónak találja Zsófiát. Talán mert megtudta, milyen sokan látták annak a múltban, s ennek a masszív múltbéli vonzalomtömegnek

a hatása alól képtelen volt kivonni magát. Melázásából nyegle hang riasztotta föl:

- Van cigitek?

Három fiatal fiú állt előttük. A parti sétány eldugott zugában, bokros, fűzfás, nehezen belátható sarokban andalogtak épp.

- Nem dohányzunk - rázta a fejét Zsolt.

- Akkor adjatok már egy ezrest, hogy venni tudjunk magunknak cigit - javasolta valamelyik siheder.

- Hogy képzelitek? Nem szégyellitek magatokat?! - támadt rájuk Zsófia.

Zsolt fölismerte, kikkel kerültek szembe: ez a trió páholta azt a srácot a kávézó teraszával szemben, alig több mint egy órával korábban. Összeszorult a gyomra. Érezte, ennek nem lesz jó vége.

- Adtok vagy nem? - türelmetlenkedtek *azok*.

Zsófia Zsoltra pillantott, s bár a férfi szíve szerint adott volna némi pénzt, hátha azzal véget ér az egész, a nő tekintete egészen másra készítette.

- Menjetek, szórakozzatok mással! - sziszegte.

Abban a pillanatban gyomorszájon vágták. Nagy szakértelemmel ütötték meg, a szusz belészorult, ettől önkéntelenül összegörnyedt, két karját a gyomrára szoritotta és kétségbeesetten kapkodott levegő után. Talán fél perc telhetett el, mire ki tudott egyenesedni. A három támadónak és Zsófia táskájának addigra híre-hamva nem volt. Magát a táskát csakhamar megtalálták egy bokor aljában, de a nő telefonja és a pénztárcája végképp eltűnt. Az iratai a folyó színén lebegtek. Szerencsére a folyócskának, mintha tó vagy holtág lett volna, alig volt sodrása. Zsolt szemlesütve nézte a kis kártyákat, enyhén reszkető kézzel a rendőrség számát tárcsázta. Zsófia nyugodt maradt. Mikor Zsolt befejezte a beszélgetést, színtelen hangon megjegyezte:

- Nem sok pénz volt benne, az irataim jobban hiányoznak.

Zsolt elérte a célzást, a partra óvakodott, letört gallyakkal próbálta kihalászni Zsófia iratait. A személyi igazolványt sikerült, a többi elmerült.

- Köszönöm - vette át a nő a csöpögő okmányt. Szemhunyásnyi szünet után hozzátette:

- Nem tehetél ennél többet.

Zsolt tökéletesen tisztában volt azzal, hogy valóban nem, s ettől olyan mardosó szégyen öntötte el, amit minden erejét összeszedve tudott csak féken tartani. Moccanatlan, hangtalan álltak, míg a rendőrök meg nem érkeztek. Zsófiát ismerték, mégis Zsolt beszélt. Elmondta, hogy az a három fiú támadt rájuk, akik nemrégiben megverték egy embert a belvárosban, ő szemtanúja volt annak az esetnek; ennek meg elszenvedője. Leírta az eseményeket, az elkövetőket.

- Sejtjük, kik ezek - fordult az egyik rendőr fontoskodva Zsófiához, s miközben a másik fölvette Zsolt adatait, váltott néhány szót a nővel.

- A szomszéd faluból járnak be - avatta be Zsófia Zsoltot, miután az egyenruhások elmentek. - Kibuktak minden iskolából, előbb-utóbb börtönbe kerülnek ők is, ahogy családjuk legtöbb tagja. A gyűlölet csak úgy süt belőlük.

Az incidens alatt Zsolt nem érezte a támadóiból sütő gyűlöletet. Számára inkább higgadtnak tündek. És vélhetően igaza van a lódoktor-nak, hogy nem nagyon félik az Istent, legalábbis nem úgy, ahogyan szokás.

- Salman Rushdie írta, hogy ha elég hosszú ideig alázunk meg embereket, kitör belőlük valami vadság - idézte föl félhangosan az újságíró szavait.

- Ez nem föltétlenül igaz - csóválta a fejét Zsófia. - Ebben az esetben különösen nem. Amúgy sem ismered ezeket a kölyköket. Én igen. Amikor még tanítottam, nem egy hasonlóval akadt dolgom. Nem véletlenül hagytam ott az iskolát.

Zsolt ezzel nem vitakozott. Azon törte a fejét, miként szabadulhatna a helyzetből. Már megint - és immár véglegesen - kimondottan kövérnek látta Zsófiát.